

УДК 373.3:37.02-057.874:796.01

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.12>

Юлія БЛУДОВА

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Руставелі, 7, м. Харків, Україна, 61001

ORCID: 0000-0001-6338-0571

Олена ІЛЬІНА

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, пров. Руставелі, 7, м. Харків, Україна, 61001

ORCID: 0000-0003-1951-4311

Бібліографічний опис статті: Блудова, Ю., Ільїна, О. (2025). Роль адаптаційно-ігрового періоду в створенні безпечного освітнього середовища Нової української школи. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 1, 83–88, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.12>

РОЛЬ АДАПТАЦІЙНО-ІГРОВОГО ПЕРІОДУ В СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Безпечне освітнє середовище є важливим чинником, який сприяє розвитку довіри, відкритості та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. У цьому контексті адаптаційно-ігровий період стає не лише засобом інтеграції дітей у нові умови навчання, але й механізмом для мінімізації стресових ситуацій, зміцнення емоційно-го добробуту та розвитку ключових соціальних компетенцій.

Безпечне освітнє середовище є багатогранним поняттям, що включає фізичну, психологічну, соціальну, правову, інклюзивну та культурну компоненти. Всі підходи підкреслюють важливість створення умов для всебічного розвитку учнів, їхньої інтеграції в суспільство та формування почуття захищеності.

Адаптаційно-ігровий період у навчанні відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для гармонійного входження дитини в освітнє середовище. У концепції Нової української школи ця складова визначається як необхідний етап формування психологічного комфорту, соціалізації та розкриття потенціалу кожного учня. Поєднання адаптаційно-ігрового підходу з принципами безпечного освітнього середовища дозволяє забезпечити не лише навчальні, але й соціально-емоційні потреби молодших школярів.

Основною метою адаптаційно-ігрового періоду є поступове залучення дітей до освітнього процесу в умовах, що сприяють зниженню тривожності, розвитку впевненості в собі та формуванню довіри до педагогів.

Безпечне освітнє середовище передбачає створення умов, за яких дитина відчуває себе захищеною як фізично, так і емоційно. Це середовище, де поважаються права кожного учня, підтримується атмосфера доброзичливості, взаємоповаги та співпраці. Таке середовище сприяє розвитку особистості, формуванню довіри до оточуючих і мотивації до навчання.

Використання ігор у поєднанні з принципами безпечного середовища забезпечує: зниження стресу; соціалізацію; емоційну підтримку; інклюзивну складову; профілактика булінгу; роль батьків в ігровій адаптації.

Ключові слова: *Нова українська школа, початкова школа, адаптаційно-ігровий період, безпечне освітнє середовище, вчитель.*

Yuliia BLUDOVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy” of Kharkiv Regional Council, Lane Rustaveli, 7, Kharkiv, Ukraine, 61001

ORCID: 0000-0001-6338-0571

Olena ILINA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Pedagogy, Psychology, Primary Education and Educational Management, Municipal Establishment “Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy” of Kharkiv Regional Council, Lane Rustaveli, 7, Kharkiv, Ukraine, 61001

ORCID: 0000-0003-1951-4311

To cite this article: Bludova, Yu., Ilina, O. (2025). Rol adaptatsiino-igrovoho periodu v stvorenni bezpechnoho osvitnoho seredovyscha Novoi ukrainskoi shkoly [The role of the adaptation and play period in creating a safe educational environment of the New Ukrainian School]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 1, 83–88, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.1.12>

THE ROLE OF THE ADAPTATION AND PLAY PERIOD IN CREATING A SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

A safe educational environment is an important factor that contributes to the development of trust, openness and cooperation between all participants in the educational process. In this context, the adaptation and play period becomes not only a means of integrating children into new learning conditions, but also a mechanism for minimizing stressful situations, strengthening emotional well-being and developing key social competencies.

A safe educational environment is a multifaceted concept that includes physical, psychological, social, legal, inclusive and cultural components. All approaches emphasize the importance of creating conditions for the comprehensive development of students, their integration into society and the formation of a sense of security.

The adaptation and play period in education plays a key role in creating favorable conditions for a child's harmonious entry into the educational environment. In the concept of the New Ukrainian School, this component is defined as a necessary stage in the formation of psychological comfort, socialization and disclosure of the potential of each student. The combination of the adaptation and play approach with the principles of a safe educational environment allows us to ensure not only the educational, but also the social and emotional needs of younger schoolchildren.

The main goal of the adaptation and play period is to gradually involve children in the educational process in conditions that contribute to reducing anxiety, developing self-confidence, and building trust in teachers.

A safe learning environment involves creating conditions in which a child feels protected both physically and emotionally. It is an environment where the rights of each student are respected, an atmosphere of goodwill, mutual respect and cooperation is maintained. Such an environment contributes to the development of personality, the formation of trust in others and motivation to learn.

The use of games in combination with the principles of a safe environment provides: stress reduction; socialization; emotional support; inclusive component; bullying prevention; the role of parents in game adaptation.

Key words: *New Ukrainian school, elementary school, adaptation and play period, safe educational environment, teacher.*

Актуальність проблеми. Сучасна освіта зазнає значних трансформацій, спрямованих на створення сприятливого середовища для гармонійного розвитку кожної дитини. У межах Нової української школи (НУШ) особливе значення надається адаптаційно-ігровому періоду, який є фундаментальним етапом для забезпечення психологічного комфорту, соціалізації учнів та формування навичок взаємодії в освітньому просторі.

Безпечне освітнє середовище є важливим чинником, який сприяє розвитку довіри, відкритості та співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. У цьому контексті адаптаційно-ігровий період стає не лише засобом інтеграції дітей у нові умови навчання, але й механізмом для мінімізації стресових ситуацій, зміцнення емоційного добробуту та розвитку ключових соціальних компетенцій (Блудова, Ільїна, 2021).

Ігрова діяльність, яка є основою цього періоду, дає можливість забезпечити психологічно комфортний перехід до нових умов навчання. Вона сприяє встановленню дружніх стосунків у колективі, формує почуття захищеності та

закладає основу для подальшої успішної взаємодії в освітньому процесі (Собченко, Кін, Ворожбіт-Горбатюк, 2023).

Створення безпечного освітнього середовища в умовах Нової української школи та впровадження адаптаційно-ігрового періоду регламентується низкою законодавчих актів України, які забезпечують правову основу для реалізації цих завдань і гарантують дотримання прав дітей в освітньому процесі. Так, у Законі України «Про освіту» розглядаються принципи створення безпечного, інклюзивного та сприятливого освітнього середовища. У Законі України «Про охорону дитинства» закріплено право дітей на безпечні умови навчання та розвитку. Закон України «Про запобігання та протидію дискримінації в Україні» сприяє створенню безпечного середовища через недопущення дискримінації та упередженого ставлення (Бондарчук, 2018). А ось Державний стандарт початкової освіти впроваджує ігрові та діяльнісні методи навчання в межах НУШ. Концепція «Нова українська школа» окреслює ключову роль ігрового підходу у навчанні та створенні

психологічно комфортного середовища. Ці, та багато інших, законодавчих документів та нормативно-правових актів регламентують підходи до створення безпечного та комфортного середовища для дітей в умовах Нової української школи, акцентуючи увагу на адаптаційно-ігрових методах навчання (Василега, 2019).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання організації адаптаційно-ігрового періоду та безпечного освітнього середовища в рамках Нової української школи є багатограним і висвітлюється в працях багатьох українських науковців. Зокрема, його розвиток охоплює педагогічні, психологічні та соціальні аспекти. Роботи академіка, однієї із розробниць концепції Нової української школи, Олександри Савченко присвячені методиці навчання в початковій школі, зокрема впровадженню ігрових методів для адаптації дітей до нових умов навчання. Освітній реформатор, колишній міністр освіти і науки України, Лілія Гриневиц активно працювала над впровадженням ідей НУШ, зокрема акцентуючи увагу на створенні безпечного й інклюзивного освітнього середовища. Науковець Наталія Бібік досліджує проблеми психологічної адаптації дітей молодшого шкільного віку в межах нових підходів до навчання. Її праці висвітлюють важливість ігрової діяльності як інструменту для полегшення перехідного періоду. Відома українська педагогиня і психологиня Тетяна Поніманська приділяє увагу інтеграції ігрових методик в освітній процес як основи для адаптації дітей (Бутузова, Ледньова, 2024; Гірник, 2023; Зубцова, Бородей, 2023).

Ці, та багато інших, науковці зробили вагомий внесок у дослідження питань адаптації учнів у межах НУШ, ролі гри в освітньому процесі та створення безпечного середовища для дітей.

Мета дослідження. Мета статті – розкрити значення адаптаційно-ігрового періоду для створення безпечного освітнього середовища, проаналізувати його ключові аспекти, методи та вплив на розвиток дитини в умовах НУШ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адаптаційно-ігровий період як педагогічне поняття розглядається через різні аспекти і набуває багатозначного тлумачення у працях науковців. Дослідниці О. Савченко, Н. Бібік адаптаційно-ігровий період визначають як етап в освітньому процесі, протягом якого через гру дитина поступово пристосовується до нових

умов освітнього середовища, знижує рівень тривожності та формує почуття безпеки. При цьому акцентують увагу на психологічній адаптації через гру, підвищення емоційного комфорту дитини (Ігнатенко, 2019).

Науковці І. Зязюн, Л. Гриневиц адаптаційно-ігровий період розглядають як механізм інтеграції дитини до колективу через формування комунікативних навичок, соціальної взаємодії та взаємної підтримки. Також вони звертають увагу на соціальній адаптації через групові ігри та інтерактивні вправи.

Вчені Т. Поніманська, В. Кузьменко визначають адаптаційно-ігровий період як організований процес, у якому ігрова діяльність використовується для засвоєння основ навчання (читання, письма, рахунку) та розуміння правил освітнього процесу. Особливостями цього етапу вважають поєднання гри з освітніми цілями для підготовки до систематичного навчання.

На думку науковців О. Біли, О. Савченко адаптаційно-ігровий період тлумачиться як спосіб забезпечення рівного доступу до освіти всім учням, включаючи дітей з особливими освітніми потребами. Дослідниці підкреслюють використання гри для подолання бар'єрів у навчанні та формування інклюзивного середовища.

Погоджуючись з поглядами науковців, нами адаптаційно-ігровий період розглядається як період, протягом якого через гру дитина знайомиться з культурними традиціями, цінностями та нормами суспільства. Коли через гру створюються умови для поступового занурення дитини в освітній процес із акцентом на практичному застосуванні здобутих знань. Зважаючи на це підкреслюємо важливість акцентування уваги учнів на запровадженні народних ігор та культурних надбань держави, поєднанні теоретичної адаптації з практичними вправами в освітньому процесі (Духневич, 2022).

Таким чином, поняття адаптаційно-ігрового періоду трактується по-різному залежно від сфери акценту (психологія, соціалізація, дидактика, інклюзія чи культура). Усі підходи вказують на його важливість у створенні безпечного освітнього середовища, спрямованого на гармонійний розвиток дитини в умовах Нової української школи.

Безпечне освітнє середовище є ключовою умовою для ефективного навчання і виховання, проте його визначення варіюється також

залежно від поглядів різних дослідників. Психологині Г. Балл, Н. Чепелева безпечне освітнє середовище визначається як простір, у якому забезпечується психологічний комфорт учнів, відсутність страху перед помилками, агресією чи приниженням. Основними характеристиками вважають доброзичливість, підтримку, врахування індивідуальних потреб кожної дитини (Василега, 2019).

На думку І. Зязюна, О. Палія це середовище, в якому учні, педагоги та батьки взаємодіють на основі толерантності, поваги та співпраці. Воно сприяє розвитку соціальних навичок та формуванню позитивного мікроклімату, відсутності булінгу, підтримки інклюзії, рівності прав.

Цікавим є підхід Л. Гриневиц, О. Білої, які визначають безпечне освітнє середовище як простір, у якому дотримуються прав дітей на освіту, захищаються їхні інтереси, і застосовуються правові механізми для попередження насильства та дискримінації. Дослідниці підкреслюють дотримання нормативно-правових актів, таких як Конвенція ООН про права дитини, Закон України «Про освіту» (Блудова, Ільїна, 2020).

Варто звернути увагу на дослідження О. Савченко та В. Бібік. На їх думку безпечне освітнє середовище – це середовище яке забезпечує безпечні умови для інтелектуального розвитку учнів через відповідні методи, засоби навчання та структуру уроків. Головним вони вважають адаптивність навчальних матеріалів, відсутність стресових факторів в освітньому процесі.

У своїх наукових працях В. Духневич, Н. Софій безпечне середовище розглядають як таке, що враховує потреби всіх дітей, включаючи дітей з особливими освітніми потребами, і забезпечує доступність навчання без бар'єрів. Вони акцентують увагу на архітектурній доступності, спеціальних методиках навчання, повазі до різноманітності.

Виходячи з вище проаналізованих поглядів, ми розглядаємо безпечне освітнє середовище як простір, у якому дотримано санітарно-гігієнічні норми, технічні стандарти безпеки та створено комфортні умови для перебування дітей. Це середовище, де поважаються традиції, культурні цінності і норми, формуються умови для виховання моральних якостей та духовності учнів. Також підкреслюємо такі складові, як взаємоповага, інтеграція культури

в освітній процес, збереження національних традицій (Бондарчук, 2018).

Отже, безпечне освітнє середовище є багатограним поняттям, що включає фізичну, психологічну, соціальну, правову, інклюзивну та культурну компоненти. Всі підходи підкреслюють важливість створення умов для всебічного розвитку учнів, їхньої інтеграції в суспільство та формування почуття захищеності.

Адаптаційно-ігровий період у навчанні відіграє ключову роль у створенні сприятливих умов для гармонійного входження дитини в освітнє середовище. У концепції Нової української школи (НУШ) ця складова визначається як необхідний етап формування психологічного комфорту, соціалізації та розкриття потенціалу кожного учня. Поєднання адаптаційно-ігрового підходу з принципами безпечного освітнього середовища дозволяє забезпечити не лише навчальні, але й соціально-емоційні потреби молодших школярів (Бутузова, Ледньова, 2024).

Основною метою адаптаційно-ігрового періоду є поступове залучення дітей до освітнього процесу в умовах, що сприяють зниженню тривожності, розвитку впевненості в собі та формуванню довіри до педагогів. Через гру діти вчаться взаємодіяти з однокласниками, засвоювати правила та норми поведінки в школі, що значно полегшує їх адаптацію до нового середовища.

Безпечне освітнє середовище передбачає створення умов, за яких дитина відчуває себе захищеною як фізично, так і емоційно. Це середовище, де поважаються права кожного учня, підтримується атмосфера доброзичливості, взаємоповаги та співпраці. Таке середовище сприяє розвитку особистості, формуванню довіри до оточуючих і мотивації до навчання (Мешко, 2011).

Використання ігор у поєднанні з принципами безпечного середовища забезпечує:

- зниження стресу (ігрова діяльність дозволяє зняти напругу, яка часто супроводжує перші дні перебування у школі. Це сприяє швидкій адаптації до нового середовища);
- соціалізацію (командні ігри допомагають встановлювати дружні зв'язки між учнями, формують навички співпраці. Групові ігри не лише сприяють соціалізації, але й допомагають встановити довірливі стосунки між учнями та вчителями. Через ігрову діяльність діти починають сприймати педагога не лише як

наставника, а й як друга, що сприяє комфортнішій атмосфері в класі);

– емоційну підтримку (через гру педагоги можуть краще зрозуміти емоційний стан дітей і надати необхідну допомогу. У багатьох школах України адаптаційно-ігровий період доповнюється впровадженням системи «шкільного друга», коли старші учні допомагають молодшим інтегруватися до шкільного життя через гру. Це сприяє створенню безпечного середовища та підвищенню відповідальності серед старших дітей.);

– інклюзивну складову (гра стає універсальним інструментом, який враховує потреби різних категорій учнів, зокрема дітей з особливими освітніми потребами);

– профілактика булінгу (розробка ігор, спрямованих на розвиток емпатії та взаємодопомоги, допомагає зменшити ризики виникнення булінгу в школі. Через гру діти вчаться розуміти одне одного, розвивають терпимість до відмінностей);

– роль батьків в ігровій адаптації (спільні ігрові заходи, які залучають батьків, допомагають зміцнити зв'язок між домом і школою,

що створює для дитини додатковий рівень підтримки та безпеки) (Гірник, 2023).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Для успішного формування безпечного середовища педагогом в адаптаційно-ігровому періоді слід: використовувати ігрові вправи, що сприяють інтеграції учнів у колектив (наприклад, ігри на знайомство, спільне вирішення завдань); організувати простір так, щоб він був комфортним та доступним для всіх дітей; враховувати емоційний стан кожного учня, спостерігаючи за його поведінкою в ігрових ситуаціях; залучати батьків до участі у спільних ігрових заходах, створюючи додатковий рівень підтримки для дитини.

Таким чином, поєднання адаптаційно-ігрового періоду з принципами безпечного освітнього середовища є ефективним засобом формування позитивного ставлення до школи, мотивації до навчання та соціального комфорту учнів. Цей підхід допомагає педагогам створювати умови, в яких кожна дитина може розкрити свій потенціал, відчуваючи захищеність і підтримку. Упровадження таких практик у початковій школі є важливим кроком до реалізації цілей Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блудова Ю. О., Ільїна О. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до створення безпечного освітнього середовища в умовах Нової української школи. *Педагогіка та психологія: сучасний стан розвитку наукових досліджень та перспективи* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 20–21 листопада 2020 р.). С. 11–13.
2. Блудова Ю. О., Ільїна О. О. Формування ціннісних орієнтацій молодших школярів в умовах Нової української школи. *Наукові записки* / ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. Випуск 201. *Серія : Педагогічні науки*. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. С. 65–68.
3. Бондарчук О. І. Психологічна безпека освітнього середовища: сутність та умови створення : спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2018. 24 с.
4. Бутузова Л. П., Ледньова О. О. Безпечне освітнє середовище у контексті задоволення потреб учня. *The 9th International scientific and practical conference «Theoretical and practical aspects of the development of science and education»* (March 05–08, 2024) Prague, Czech Republic. International Science Group. 2024. P. 240–248.
5. Василега О. Адаптаційно-ігровий цикл навчання: урахування вікових особливостей дітей 6–8-річного віку в контексті впровадження НУШ. *Учитель початкової школи*. 2019. № 9. С. 12–13.
6. Гірник А. Складнощі створення безпечного освітнього середовища: уявлення вчителів і учнів. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2023. URL: <https://jml.nau.edu.ua/index.php/APSE/article/view/16615> (дата звернення 20.12.2024).
7. Духневич В. М. Створення безпечного освітнього середовища: «Шість кроків до безпеки». *Проблеми політичної психології*. 2022. Том 26. № 12 (26). 266–278 с.
8. Зубцова Ю. Є., Бородей А. А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування індивідуального підходу в адаптаційно-ігровий цикл навчання. *Інноваційна педагогіка. Теорія та методика професійної освіти*. Випуск 64. Том 1. 2023. С. 145–148.
9. Ігнатенко Н. Новій школі – учитель нового типу. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 5. С. 34–36.
10. Мешко Г. М. Підготовка майбутніх учителів до створення психологічно безпечного освітнього середовища у школі в контексті завдань педагогіки здоров'я. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2011. № 2 (5). 206–223 с.

11. Собченко Т., Кін О., Ворожбіт-Горбатюк В. Створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти в умовах воєнного стану. *Новий Колегіум*. 2023. № 3 (111). С. 39–42.

REFERENCES:

1. Bludova Yu. O., Ilina O. O. (2020) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do stvorennia bezpechnoho osvitnoho seredovyscha v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Preparing future primary school teachers to create a safe educational environment in the context of the New Ukrainian School]. *Pedagogy and psychology: current state of development of scientific research and prospects*. Proceedings of the International Scientific-Practical Conference (Zaporizhzhia, November 20–21, 2020). Pp. 11-13. (in Ukrainian).
2. Bludova Yu. O., Ilina O. O. (2021) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do stvorennia bezpechnoho osvitnoho seredovyscha v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Formation of value orientations of younger schoolchildren in the conditions of the New Ukrainian School]. *Scientific notes / ed. col.: V. F. Cherkasov, V. V. Radul, N. S. Savchenko and others. Issue 201. Series : Pedagogical sciences*. Kropyvnytskyi : RVV TSPU named after V. Vynnychenko, 2021. pp. 65–68. (in Ukrainian).
3. Bondarchuk O. I. (2018) Psykholohichna bezpeka osvitnoho seredovyscha: sutnist ta umovy stvorennia : spetskurs dlia slukhachiv ochno-dystantsiinoi formy navchannia v systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Psychological safety of the educational environment: essence and conditions of creation: a special course for students of face-to-face and distance learning in the system of postgraduate pedagogical education]. Kyiv, 2018. 24 p. (in Ukrainian).
4. Butuzova L. P., Lednova O. O. (2024) Bezpechne osvitnie seredovysche u konteksti zadovolennia potreb uchnia. [A safe educational environment in the context of meeting the needs of the student]. *The 9th International scientific and practical conference «Theoretical and practical aspects of the development of science and education»* (March 05–08, 2024) Prague, Czech Republic. International Science Group. 2024. P. 240–248. (in Ukrainian).
5. Vasyleha O. (2019) Adaptatsiino-ihrovyi tsykl navchannia: urakhuvannia vikovykh osoblyvostei ditei 6–8-richnoho viku v konteksti vprovadzhennia NUSh. [Adaptive and game-based learning cycle: taking into account the age characteristics of children 6–8 years old in the context of implementing the National School System]. *Elementary School Teacher*, 2019, No. 9. Pp. 12–13. (in Ukrainian).
6. Hirnyk A. (2023) Skladnoshchi stvorennia bezpechnoho osvitnoho seredovyscha: uivlennia vchyteliv i uchniv. [The challenges of creating a safe educational environment: perceptions of teachers and students]. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2023. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/APSE/article/view/16615> (in Ukrainian).
7. Dukhnevych V. M. (2022) Stvorennia bezpechnoho osvitnoho seredovyscha: «Shist krokviv do bezpeky». [Creating a Safe Educational Environment: «Six Steps to Safety.»]. *Problems of Political Psychology*. 2022. Volume 26. No. 12 (26). 266–278 p. (in Ukrainian).
8. Zubtsova Yu.Ie., Borodiei A.A. (2023) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do zastosuvannia indyvidualnoho pidkhodu v adaptatsiino-ihrovyi tsykl navchannia. [Preparing future primary school teachers to apply an individual approach to the adaptive and game-based learning cycle.]. *Innovative Pedagogy. Theory and Methods of Vocational Education*. Issue 64. Volume 1. 2023. Pp. 145–148. (in Ukrainian).
9. Ihnatenko N. (2019) Novii shkoli – uchytel novoho typu. [A new school requires a new type of teacher]. *Pedagogy and Psychology*. 2019. No. 5. P. 34–36. (in Ukrainian).
10. Meshko H.M. (2011) Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do stvorennia psykholohichno bezpechnoho osvitnoho seredovyscha u shkoli v konteksti zavdan pedahohiky zdorovia. [Preparing future teachers to create a psychologically safe educational environment at school in the context of the tasks of health pedagogy]. *Current problems of public administration, pedagogy and psychology*. 2011. No. 2 (5). 206–223 pp. (in Ukrainian).
11. Sobchenko T., Kin O., Vorozhbit-Horbatiuk V. (2023) Stvorennia bezpechnoho osvitnoho seredovyscha u zakladakh osvity v umovakh voiennoho stanu. [Creating a safe educational environment in educational institutions under martial law]. *New Collegium*. 2023. No. 3 (111). pp. 39–42. (in Ukrainian).